

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ
ОСВІТИ

ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ
ЗА МЕТОДИКОЮ ГЛЕНА ДОМАНА

Кваліфікаційна робота (проєкт) на здобуття
ступеня вищої освіти «магістр»

Виконав: здобувачка 2 курсу 212 М групи
Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
Дрига Катерина Сергіївна

Керівник к. філол. н., доцентка
Мироненко О.В.

Рецензент Мартіна О.В.
к.філол. н., доцентка кафедри теорії та
методик початкової освіти
Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана	6
1.1.Лексикологія як розділ лінгвістики, її характеристика	6
1.2. Значення методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку	10
РОЗДІЛ 2. Робота над збагаченням словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана	15
2.1.Аналіз програм та наукової літератури.....	15
2.2. Використання методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку	20
2.3.Експериментальне дослідження.....	35
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	46
ДОДАТОК А	45
ДОДАТОК Б	49

ВСТУП

Актуальність теми. Словниковий запас дітей дошкільного віку збільшується поступово, в процесі пізнання навколишнього світу, він слугує практичним та фундаментальним інструментом спілкування та здобування певних знань. Вміння спілкуватися та правильно висловлювати свою думку – дуже важлива навичка у сучасному світі комунікацій. Саме вміння спілкуватися, знаходити спільну мову, грамотно писати та говорити є запорукою в досягненні успіху.

Словниковий запас дитини формується у ранньому віці і напряму залежить від позитивної мотивації до спілкування. Проте механічне заучування слів не збагатить активний словник. Лише шляхом цілеспрямованої роботи з використанням різноманітних вправ та ігрових завдань, читання текстів, слухання віршів, можливо поповнити словник дитини. На таких заняттях стануть у пригоді предметні та сюжетні малюнки, дидактичні та рольові ігри, книжки та дитячі журнали. Словниковий запас дитини ділиться на два види: активний та пасивний. Активним словниковим запасом є слова, які дитина вимовляє, розуміє їх значення та постійно використовує їх у спілкуванні. Пасивний словник - ті слова, які дитина розуміє, але в силу свого віку рідко використовує.

Проблему збагачення словникового запасу дітей раннього віку досліджували науковці в різних аспектах: у психологічному (Л. Виготський, О. Леонт'єв, І. Синиця та інші), в лінгвістичному (В. Горпинич, І. Ковалик, М. Плющ та інші), психофізіологічному (М. Кольцова, І. Павлов та інші), лінгводидактичному (А.Богущ, Є. Тихеєва, Н.Гавриш, Г. Шелехова та інші). Організація будь-якої діяльності, в ході якої діти спілкуються між собою, є засобом навчання мовлення дітей. Дидактичні ігри допомагають розширювати словниковий запас дітей, розвивати їх мовленнєві навички та здібності (будувати речення, описувати речі, розгадувати загадки тощо).

Глен Доман розробив цікаву педагогічну концепцію для раннього розвитку дітей, яка сприяє активному навчанню та розширенню словникового запасу дітей. За роки існування у методики з'явилися як опоненти, так і прихильники. Думки людей, які спростовують можливу ефективність програми навчання. Серед основних аргументів можна виділити можливий стрес для дітей, викликаний високими очікуваннями, а також відсутність наукових підтверджень її безумовної ефективності.

Методика Домана – це освітній підхід, спрямований на виховання інтелектуально розвинених дітей в ранньому віці. Вона базується на використанні карток для навчання читанню та рахунку. Методика розвиває словниковий запас, мовленнєві навички та здібності дітей шляхом швидкої і систематичної інтенсивної роботи з ними.

Сьогодні можна прочитати в інтернеті багато відгуків, де люди, що використовували дану методику діляться своїми успіхами в прямому або зворотному напрямку. Кажуть, що за даною методикою розвивалися деякі справжні лауреати нобелівських премій. Отже, тема нашого дослідження є достатньо актуальною і в сучасному науковому середовищі багато дослідників вивчають питання щодо збагачення словникового запасу дітей за методикою Домана для найкращих результатів розвитку дитини.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати особливості збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана.

Відповідно до мети було сформовано такі завдання дослідження:

1. Охарактеризувати лексикологію як розділ лінгвістики.
2. Розглянути значення методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку.
3. Проаналізувати програми та наукову літературу.
4. Визначити особливості використання методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку.
5. Здійснити експериментальну перевірку, щодо збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана.

Об'єкт дослідження – навчально-мовленнєва діяльність дітей раннього віку.

Предмет дослідження – специфіка збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної, методичної, мовознавчої літератури з дошкільної лінгводидактики, систематизація та порівняння передового педагогічного досвіду методистів та вихователів практиків, аналіз, класифікація та узагальнення, дослідження, створення та підбір вправ для ефективного збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана.

Наукова новизна одержаних результатів. У кваліфікаційній роботі представлено різноманітні види вправ на збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана.

Практичне значення роботи полягає у тому, що результати дослідження і підібрані вправи на основі методики Глена Домана можуть бути корисними вихователям дошкільних закладів. Вони зможуть використовувати ці матеріали для покращення розвитку словникового запасу та мовленнєвих навичок дітей раннього віку, що сприятиме їх гармонійному розвитку та підготовці до подальшого навчання..

Апробація: основні положення наукового дослідження: «Збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана» були оприлюднені на кафедрі теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету під час передзахисту.

Публікації: на основі ключових положень магістерської роботи опубліковано статтю на тему: Дрига К. Збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана. The 4 International scientific and practical conference “Modern research in science and education” (December 7-9, 2023) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2023.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗА МЕТОДИКОЮ ГЛЕНА ДОМАНА

1.1. Лексикологія як розділ лінгвістики, її характеристика

Лексикологія – це галузь науки, яка досліджує словниковий склад мови, тобто її слова. Основне завдання лексикології – вивчення слова в різних аспектах, як носія значення, і як складової частини мовної системи.

Для лексикології слово це і форма, яка набуває певного значення (дивлячись на нього з точки зору конкретного поняття або предмету), і як одиниця, що входить в загальну структуру мови.

Слово є однією з фундаментальних одиниць мови, яке виконує називну функцію для об'єктів, явищ, а також вираження думок, почуттів і емоцій. Слова поєднуються між собою для створення інших мовних структур, таких як речення та фрази.

Слова поділяються на дві основні категорії: самостійні та службові. Самостійні слова мають як граматичне, так і лексичне значення, і включають в себе такі частини мови, як дієслова, іменники, прикметники, числівники і займенники. Службові слова відіграють виключно граматичну роль, вони встановлюють зв'язки між словами в реченні, утворюють окремі граматичні форми [37, с.240].

Окрім того, слова можуть мати одне або кілька лексичних значень. Якщо слово має лише одне значення, його називають однозначним. Наприклад, «*парта*» однозначно вказує на шкільний учнівський стіл з похилою верхньою дошкою, який з'єднаний у нижній частині з лавою.

Але якщо слово має два чи більше значень, то воно вважається багатозначним. Наприклад, слово «*золотий*» може мати різні лексичні значення, такі як кольоровий або вартісний, в залежності від контексту.

Багатозначні слова можуть мати як пряме, так і переносне (похідне) значення. Пряме значення є головним і первинним значенням такого слова. Наприклад, в разі слова «золотий», його пряме значення вказує на щось, що зроблене з реального золота, як, наприклад, «золотий медальйон».

Похідне значення є вторинним і виникає через перенесення значення слова з одного контексту на інший на основі подібності або аналогії. В разі «золоті руки», слово «золотий» має похідне значення, яке вказує на високий ступінь вміння або цінність, а не на матеріал, з якого щось виготовлено. В цьому випадку, «золоті руки» означають дуже вправні і цінні руки, подібно до того, як ціниться золото за його цінністю.

До службових слів, які не мають лексичного значення, належать сполучники, частки і прийменники. Вони використовуються для створення граматичних зв'язків і структури речень, а не для вираження конкретних лексичних ідей чи понять.

Словниковий склад мови – це вся сукупність слів певної мови. До неї належить будь-яке існуюче слово. Лексика відіграє найважливішу роль в житті людини і суспільства. Вона допомагає описувати явища і предмети, спілкуватися і передавати інформацію. Сучасний світ неймовірно швидко змінюється, тому постійно відбувається збагачення словникового складу мови. З'являються слова, що позначають нові явища і речі. Інші слова змінюються або зникають зовсім.

Для розвитку словника дошкільників використовують різні методи та засоби, які сприяють активізації слів і збагаченню їхнього словника, а також розвитку комунікативних навичок. Ось деякі з них:

1. Театралізована діяльність. Використання рольових ігор, лялькового театру, масок та імітації різних ситуацій може сприяти вивченню нових слів та їх використанню в контексті. Діти можуть відтворювати різні ролі, використовуючи різні слова і фрази.

2. Ігри. Різноманітні словесні ігри, такі як гра в асоціації, вгадування слів, складання загадок, словникові гонки тощо, допомагають дітям вчитися нових слів, розширювати словник та вдосконалювати вимову.

3. Спілкування з однолітками і дорослими. Взаємодія з різними людьми допомагає дітям виробляти навички спілкування та використовувати нові слова у різних ситуаціях. Розмови з друзями, батьками і вихователями сприяють розвитку мовлення.

За допомогою названих засобів здійснюється активізація слів, словник дошкільників збагачується новими словами, образною, емоційно забарвленою лексикою, виробляється вміння висловлювати свої думки й здатність до взаєморозуміння.

Отже, період раннього віку є сприятливим для мовленнєвого розвитку дитини. Формування словника дітей раннього віку є одним з основних завдань мовленнєвого розвитку, і має велике значення у мовленнєвому розвитку дитини. У формуванні словника дітей виділяють два аспекти: кількісний та якісний розвиток словника дітей. Словникова робота направлена як на кількісне зростання словника, так і на його якісне вдосконалення.

А. Богуш та Н. Гавриш зазначають, що збагачення словника це «кількісне збільшення обсягу словникового запасу (у вузькому розумінні); засвоєння нових значень знайомих слів (якісне засвоєння лексики) та переведення їх в активний словник, що забезпечує повноцінне спілкування, пізнання довкілля, мовленнєве самовираження» [8, с. 44].

Оволодіння значеннями слів є необхідним для дітей, щоб розуміти текст, будь то описовий, розповідний чи пояснювальний текст. Це надає їм можливість глибше зрозуміти той матеріал, який вони читають або слухають. Виділяють декілька етапів розвитку мовної свідомості у дітей.

I. На першому етапі, що називається дофонемною стадією, діти абсолютно не розуміють мову і не можуть розрізняти різні звуки.

II. На другому етапі, вони починають розрізняти деякі звуки, але все ще не можуть правильно вимовляти близькі звуки. Їх вимова є спотвореною, і вони сприймають звуки інакше, ніж дорослі.

III. Третій етап характеризується тим, що діти починають чути звуки відповідно до їх фонематичних ознак, хоча вони ще не вимовляють багато звуків самостійно. Вони можуть розпізнавати неправильну вимову звуків.

IV. На четвертому етапі дитяче мовлення стає більш правильним. Діти починають відрізняти правильну від неправильної вимови звуків і намагаються виправити свої помилки.

V. На п'ятому (останньому) етапі завершується процес фонематичного розвитку. Дитина може чути і правильно вимовляти звуки [9, с.20-21].

Узагальнюючи, словниковою роботою ми розуміємо планомірне розширення активного словника дитини за рахунок формування правильно підбраної системи методів і прийомів засвоєння ними слів. Зауважимо, що словникова робота з дітьми раннього дошкільного віку – це складова дошкільної лінгводидактики, що розвивається відповідно до суспільної освітньої системи.

Отже, лексикологія, як розділ лінгвістики вивчає словниковий склад мови та її слова, розкриваючи їх семантику та роль у комунікації. Вона розглядає слова як фундаментальні одиниці мови, які не лише називають об'єкти і явища, але також виражають почуття, думки та емоції. Лексикологія вивчає багатозначність слів та їх переносні значення, що допомагає розуміти, яка багатогранна наша мова, та як вона адаптується до різних контекстів. Цей розділ лінгвістики грає важливу роль у розвитку мовлення та розумінні мовного спілкування.

1.2. Значення методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку

Процес формування мовлення дітей раннього віку є багатокомпонентним і досить тривалим. Серед основних мовленнєвих компонентів виокремлюють:

- мовленнєву компетентність. Це основна здатність особистості розуміти мову і використовувати її для спілкування. Мовленнєва компетентність включає в себе знання граматики, синтаксису, фонетики та лексики мови. У дітей раннього віку цей компонент формується шляхом сприйняття і розуміння мови в їх оточенні;

- мовленнєвий розвиток. Це процес зростання мовленнєвих навичок і здатностей дитини. Розвиток мовлення включає в себе уміння говорити, розуміти і використовувати мову для вираження своїх думок, почуттів і потреб. Дитячий мовленнєвий розвиток відбувається на різних етапах і включає в себе етапи розвитку фонематичних навичок, словникового запасу та граматики;

- навчання мови. Цей компонент передбачає активний процес навчання мови дитини. Включає в себе розширення словникового запасу, вивчення правил граматики, а також розвиток комунікативних навичок. Родинна та освітня середовища грають важливу роль у навчанні мови;

- мовленнєве виховання. Цей аспект зосереджується на формуванні культури мовлення та вихованні вмінь користуватися мовою відповідно до вимог суспільства. Включає в себе навчання дотримання правил ввічливості, культури спілкування та виразного мовлення [4, с.36].

У новому варіанті Базового компонента дошкільної освіти (БКДО) [1], мовну компетентність розглядають як здатність дитини виражати свої думки, враження та інше, використовуючи будь-які способи мови – як вербальні, так і невербальні. Цей підхід відповідає сучасним тенденціям у дошкільній освіті, які підкреслюють важливість формування в дитини здатності

використовувати мову для взаємодії з іншими та виразної комунікації в різних ситуаціях, включаючи вміння представляти себе та виражати свої потреби та наміри. Цей підхід об'єднує навчання мови та розвиток навичок мовлення, і водночас встановлює особистісні розвиток та досягнення як головні цілі.

Державний стандарт відзначає важливість взаємодії та взаємозалежності різних аспектів мовленнєвої компетентності, включаючи фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний та монологічний. Розвиток відповідних навичок має відбуватися через різні форми мовної комунікації. Недбання про будь-який з цих аспектів може ускладнити процес розвитку мовленнєвої компетентності.

У вимірі лексичної компоненти дитини молодшого віку важливо вміння вибирати найкращі слова для конкретного висловлювання, розуміння полісемії (одне слово з багатьма значеннями), антонімічних та синонімічних відносин, а також вміння розуміти переносні значення слів і словосполучень. Вихователь повинен ставитися до слів як до інструменту, що допомагає дитині виражати мовою свої думки, але також як до засобу відкриття світу дитини та виявлення її ставлення до навколишнього світу та самої себе.

Розвиток словникового запасу у дитини зумовлений її зростанням і пізнанням навколишнього світу. Що більше вона дізнається про нові речі, явища та ознаки предметів і подій, тим більший стає її словник. Цей процес відбувається завдяки безпосередній взаємодії з реальними об'єктами і явищами, а також через спілкування з дорослими.

Лексична компетентність, як її визначають вчені А. Богуш та Н. Гавриш, означає наявність в дитини певної кількості слів, враховуючи її вік, і здатність використовувати їх в комунікативних актах з врахуванням різних значень, вживати образні вислови, прислів'я, приказки, фразеологічні звороти для досягнення успішного комунікативного результату.

Важливо, щоб лексична робота спрямовувалася не лише на збільшення кількості слів у словнику дитини, але і на розвиток її здатності розуміти значення слів та створювати семантичні зв'язки між словами.

О. Мироненко наголошує на тому, що педагог повинен мати творчі навички вибору мовних засобів, відповідно до ролі мовця у конкретній ситуації та навчитися удосконалювати свої мовні навички та використовувати їх у сучасному освітньому середовищі [35, с.255].

Отже, метою лексичної роботи у дошкільному віці є формування умінь дітей вибирати слова відповідно до ситуації, розуміти їх значення та використовувати їх в мовленні. Також важливо пам'ятати, що найкраще запам'ятовуються слова, коли їх значення демонструється наочно, наприклад, за допомогою жестів, картинок, предметів або міміки, особливо у дітей раннього віку, де образна пам'ять є важливим аспектом навчання.

Глен Доман – видатний американський лікар та психолог, засновник інституту «Better Baby Institute» у Філадельфії у 1955 році, який пізніше перейменований в Інститут Розвитку Людського Потенціалу [9]. Він вніс значний внесок у галузь раннього розвитку дітей та вплинув на педагогіку у всьому світі. Використовуючи свою унікальну методику стимуляції мозкової діяльності під час активного зростання дітей, Доман і його прихильники впродовж багатьох десятиліть навчали дітей та їхніх батьків та продемонстрували вражаючі результати. За цією методикою, юні діти до чотирьох років успішно виконують фізичні вправи, мають музичну грамотність, володіють навичками лічби та письма, читають та розуміють кілька іноземних мов.

За переконаннями самого Домана, основи інтелекту та освіченості людини, а також її життєві перспективи, формуються в ранньому дитинстві. Цей період визначає подальше життя, і дитина ніколи не зможе перевершити потенціал, закладений до п'яти років. Методика Г. Домана базується на вправах, які, на його думку, допомагають виховати справді геніальних дітей.

Головними помічниками у програмі навчання є спеціальні картки, завдяки яким малюк отримує всі необхідні знання [5]. Під час навчального уроку викладач пропонує дитині використовувати тематичні набори із зображеннями ягід, їжі, фруктів, овочів, тварин. Заняття за методикою Домана з картками рекомендується проводити поступово протягом дня. У процесі демонстрації зображення необхідно чітко озвучити малюнок. Дитина візуально сприймає інформацію, зображену на картці, і запам'ятовує на слух, про що йшлося.

Глен Доман рекомендує розпочинати навчання дітей якнайраніше, бажано навіть до їх першого року життя. Проте в такому віці діти ще не мають дуже багато знань про предмети навколо себе. В цьому віці, вони можуть засвоювати лише назви предметів, а не їх зображення. Якщо вони вже вивчили візуальні асоціації між предметами і їх назвами, то можуть бути збентежені, коли слова швидко змінюються, і це може призвести до труднощів у розумінні словесних описів предметів. Все це показує, що методика Домана допомагає навчити дітей мислити абстрактно в ранньому віці.

Ця методика має численні переваги, такі як можливість дитині вивчати великий обсяг інформації в цікавий для неї спосіб. Окрім того, важливо підкреслити, що Доман акцентує на необхідності багатьох інтеракцій і зусиль батьків у вихованні дітей. Найголовніше, що варто взяти з цього, - чим молодше дитина, тим краще вона засвоює нові знання. Важливо використовувати цей час на максимум. Ефективність методики також підтверджується успішними досягненнями багатьох нобелівських лауреатів, які навчалися за методикою Домана в дитинстві.

Однак дана концепція щодо навчання сучасних дітей має не лише позитивні сторони.

Відмінна риса концепції у тому, що дитина у ній представлена пасивним об'єктом. Суть програми заперечує можливість прояву будь-яких інтересів у малюка до об'єкта вивчення. На перегляд кожної картки

відводиться конкретний час не більше 1 хвилини. Від педагога потрібно лише показати картку із зображенням, озвучити її та відкласти. При цьому дитина не повинна ставити додаткових питань з метою уточнення отриманої інформації або розширення світогляду.

Основна суть навчальної програми – це спосіб механічного запам'ятовування. Методика розвитку за Гленом Доманом сприяє інформативному насиченню. Однак при такому підході у дитини не розвивається мислення, тому що відсутня потреба в аналізі інформації, що надходить.

Для гармонійного розвитку потрібна велика кількість так званої текстової інформації у вигляді віршиків та примовок, казок та потішок. У цій методиці відсутні найменші зародки таких моментів. На етапі дошкільного розвитку важливо дитині отримати навички повноцінного мислення.

Отже, методика Глена Домана має значний потенціал для збагачення словникового запасу дітей раннього віку. Вона сприяє розвитку словникових навичок та візуального сприймання інформації, допомагаючи дітям навчатися новим словам та асоціювати їх з предметами.

Однак важливо враховувати індивідуальні потреби та розвиток кожної дитини, а також не обмежувати навчання виключно механічним запам'ятовуванням, а розвивати їх здатність розуміти та використовувати слова в реальних ситуаціях спілкування. Методика Домана може бути корисним інструментом в системі виховання, але важливо враховувати баланс між академічним навчанням та розвитком загальних навичок та креативності дитини.

РОЗДІЛ 2. РОБОТА НАД ЗБАГАЧЕННЯМ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ ЗА МЕТОДИКОЮ ГЛЕНА ДОМАНА

2.1. Аналіз програм та наукової літератури

Розвиток словника дитини пов'язаний з двома важливими аспектами. З одного боку, це пов'язано з розвитком її мислення та інших психічних процесів. З іншого боку, він залежить від розвитку всіх аспектів мовлення, таких як звукова і граматична структура мовлення.

Дитина починає формувати свій словник, використовуючи ті слова, які вона може зрозуміти і використовувати в мовленні. Спочатку це в основному слова, що мають конкретне значення, а потім вона поступово вивчає слова загального характеру.

Розвиток словника також пов'язаний з тим, як дитина розуміє світ навколо себе. Чим більше вона дізнається про нові речі, явища і ознаки, тим більше слів з'являється в її словнику. Це відбувається завдяки безпосередній взаємодії з реальними предметами і спілкуванню з дорослими. Отже, розвиток словника дитини залежить від її сприйняття світу через сенсорні враження та взаємодію з навколишнім середовищем, а також від спілкування з дорослими [11, с. 210].

Сучасна психологічна та психолінгвістична література наголошує на тому, що розвиток мовлення дитини залежить від двох ключових процесів:

1. Немовленнєва предметна діяльність самої дитини. Цей процес включає в себе взаємодію дитини з навколишнім світом через конкретне і чуттєве сприйняття. Дитина вивчає світ навколо себе через сприйняття реальних предметів і явищ, що оточують її, і цей процес сприяє розширенню її знань та розвитку мовлення.

2. Мовленнєва діяльність дорослих та їх спілкування з дитиною. Цей аспект передбачає активну роль дорослих у спілкуванні з дитиною. Дорослі взаємодіють з дитиною, використовуючи мовлення для сприяння її розвитку.

Вони вчать дитину новим словам, допомагають їй розуміти та використовувати мову для вираження своїх думок і почуттів. Цей процес сприяє формуванню словника та навичок мовлення у дитини.

На початку спілкування з дитиною, дорослі спочатку виражають свої почуття та спонукають дитину до спілкування, аби вона висловила свої потреби. Пізніше ця взаємодія перетворюється на навчання дитини мовної системи через звукові символи. Дитина стає активною учасницею мовленнєвого процесу.

Словниковий запас дітей однакового віку може сильно відрізнятись в залежності від соціокультурного середовища сім'ї, оскільки діти вчать слова в ході спілкування.

Під кінець першого року життя і на початку другого року дитина починає активно вживати слова. Проте її реакція на слова не обмежена окремими словами, а відбувається в контексті розуміння всієї ситуації.

Спочатку реакція на слова подібна до рефлексу, але з часом виникає більш складна реакція, де дитина починає наслідувати та повторювати слова, що сприяє їх засвоєнню як частини загального мовленнєвого арсеналу. На цьому етапі дитина починає вживати перші слова, які не розкладаються на склади, так звані «лепетні слова».

Цей етап розвитку мовлення дитини називають стадією «слово-пропозиція», оскільки на цьому етапі вони починають поєднувати слова в речення згідно з граматичними правилами мови. Речення на цьому етапі можуть виражати веління, вказівки або називати предмети та дії.

У віці 1,5-2 роки, дитина починає розчленовувати комплекси на частини і поєднувати їх у різні комбінації. Її словник швидко розширюється, і на кінець другого року життя може становити близько 300 слів різних частин мови.

Розвиток словника включає в себе розширення спектру використання слів як у контексті конкретних предметів, так і у зміні їх значень. Спочатку нові слова сприймаються дитиною як прямий зв'язок між словом і

предметом, і дитина починає пов'язувати їх разом, а згодом використовувати самотійно.

Між 1,5 та 2 роками дитина переходить від пасивного приймання слів від інших людей до активного запитування, наприклад, «що це?» або «як це називається?».

Поступово значення слів стають більш точними. Спочатку слова можуть мати багато значень, але з часом дитина навчається використовувати їх у відповідному контексті. Вона також розуміє, що інтонація і жести можуть впливати на значення слів.

Окрім того, дитина починає розуміти, що слова можуть мати різні значення в залежності від контексту. У дошкільному віці вона оволодіває переносним значенням слів і афоризмами.

У процесі розвитку значень слів, особливо у дітей віком від 1,5 до 2,5 років, спостерігається явище, відоме як «зрушена референція» або «розтягнення». Це означає, що дитина починає використовувати слова для назви більшого спектру предметів чи явищ, які мають загальні ознаки або функціональне призначення. Наприклад, вона може використовувати одне слово для називання різних предметів, які мають схожі ознаки, або для опису різних ситуацій. Це зазвичай пов'язано з тим, що дитина акцентує на психологічно більш значущих ознаках на даному етапі свого розвитку.

За часом, як дитина навчається новим словам і розуміє їх значення в різних контекстах, «розтягнуті» значення поступово звужуються. Це відбувається завдяки взаємодії з дорослими, які вказують на точне вживання слів та визначення їх значень.

В два роки, дитина засвоює слова першого ступеня узагальнення, які включають у себе назви схожих предметів, дій та якостей.

На третьому році життя, діти починають навчатися словам другого ступеня узагальнення, які охоплюють родові поняття та виражають загальні назви предметів, ознак і дій у різних формах.

До 5-6 років, дошкільники оволодівають словами третього ступеня узагальнення, які є найвищим рівнем узагальнення для слів другого ступеня.

З розвитком дитячого досвіду, ускладненням їх діяльності та розвитком спілкування словник дитини поступово збільшується. Щодо обсягу словника в дітей різного віку, існує багато факторів, що впливають на нього, і виміряти його точно виявляється складним завданням.

Програма «Дитина» у розділі «Мова рідна, слово рідне» спрямована на розвиток мовленнєвого слуху та вимову усіх звуків рідної мови. Вона спонукає дітей досліджувати звуки мови, шукаючи їх аналоги в природних звуках, музиці та навколишньому оточенні. Діти вивчають будову апарату для мовлення і розвивають його вміння. Програма сприяє розвитку інтонаційної виразності мовлення, навчаючи точно висловлювати думки та почуття через логічні паузи, темп, тембр тощо. Вона також допомагає дітям зрозуміти роль наголосу в мовленні, аналізуючи слова, які змінюють своє значення через різний наголос (наприклад, *білизна* – *білИзна*). Діти розширюють свій словниковий запас за різними темами, такими як «Природа», «Люди», «Культура», та «Я». Програма також спонукає дітей бути критичними до свого мовлення та мовлення інших, вчитися виправляти помилки та говорити граматично правильно.

У розділі «У країні граматики» надається можливість покращити граматичну будову мови дитини. Діти вправляються у використанні різних відмінкових форм іменників для істот чоловічого та середнього роду та назв предметів чоловічого і середнього роду. Вони навчаються утворювати називний відмінок множини для слів типу «дитина» (*діти*) та «людина» (*люди*), а також вмінню утворювати іменники за родами для позначення професій (наприклад, *лікар* – *лікарка*, *вчитель* – *вчителька*). Діти також вивчають короткі форми деяких прикметників (*радий* – *рад*) та складні прикметники (*чорні очі* – *чорноока*).

Розділ «Ми розповідаємо» продовжує розвивати культуру мовлення під час спілкування. Діти вчаться обирати правильний тон у спілкуванні з

дорослими та своїми однолітками, використовуючи ввічливий, серйозний або жартівливий стиль мовлення. Вони навчаються звертатися до дорослих за їхнім ім'ям та по батькові в класичній формі, а до друзів – за іменем. Діти також вивчають вживання виразів ввічливості, вираження прохань, пропозицій, подяки та вибачення.

Розділ «Ми розмовляємо» сприяє розвитку зв'язного виразного монологічного мовлення. Вона підтримує бажання дітей розповідати, використовуючи свій чуттєвий досвід, коментувати, переказувати літературні твори, такі як казки та оповідання. Розділ також спонукає дітей до словесної творчості, включаючи створення загадок, описових та сюжетних розповідей, казок (з дотриманням композиції та характеристики персонажів). Вона підтримує дітей у розвитку уяви, мислення та мовленнєвої пізнавальної активності [13, с.140].

Запропонована тематика для спілкування відповідає віковим потребам дітей та допомагає їм вивчати навколишній світ, орієнтуватися в ньому та формувати відповідне ставлення до різних явищ. Важливо відзначити, що художня література є важливою складовою, розвитку мовлення у дітей раннього віку, позитивно впливаючи на всі аспекти мовлення, такі як звукова культура, лексика, граматики та зв'язне мовлення. Вона також збагачує когнітивну та емоційну сфери та сприяє моральному вихованню дітей.

Програма надає можливість дітям розвивати різноманітні аспекти мовлення та сприяє їх розвитку, проте важливо враховувати, що процес мовленнєвого розвитку в дітей є динамічним і непередбачуваним через велику різницю між їх знанням та їх способом використання мови в різних ситуаціях.

Отже, аналіз літератури щодо розвитку словникового запасу дітей в онтогенезі показав:

– розвиток словникового запасу пов'язаний з розвитком психічних процесів, всіх компонентів промови, і навіть із розвитком уявлень дитини про світ;

- основними чинниками розвитку словникового запасу дитини є предметна діяльність дитини та спілкування дитини з дорослими;
- розвиток словникового запасу дітей у онтогенезі проходить декілька стадій від появи лепетних слів до понятійного оволодіння словом.

2.2. Використання методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку

Систематичний підхід до навчання та розвитку дитини, який запропонував Гленн Доман, є цінним інструментом для стимулювання інтелектуального росту дітей. Розподіл знань на 10 розділів, їх деталізація на категорії та комплекти карток створюють систему, яка дозволяє дітям поетапно вивчати і розуміти різні галузі знань. Важливо відзначити деякі ключові аспекти цієї системи:

1. Точність інформації. Основний акцент на фактах та точній інформації сприяє формуванню правильних знань у дітей. Це сприяє розвитку їх критичного мислення та здатності розрізняти факти від припущень.

2. Зрозумілість і термінологічна точність. Вимоги до зрозумілості тексту допомагають забезпечити, що інформація буде доступною для дітей. Термінологічна точність сприяє використанню правильних термінів та понять, що важливо для розвитку мовлення та розуміння предметів.

3. Цікавість та гумор. Важливість цікавості у тексті полягає в тому, що це робить навчання привабливим та заохочує дітей до активного вивчення матеріалу. Додавання гумору може робити процес навчання цікавішим та запам'ятовуванішим.

Метод Гленна Домана рекомендує розпочати освоєння знань через представлення їх у формі 5 різних категорій, кожна з яких має 5 бітів знань. Початково, важливо повторювати прості фрази, наприклад: *«Це комаха (назва)»*. Поступово, діти засвоюють правила і можуть називати біти без

повторення всієї фрази. Кожну категорію потрібно повторювати не менше 3 разів на день і збільшувати їх кількість до 10 разів на день, прискорюючи темп демонстрації.

За допомогою цього методу, Глен Доман стверджує, що кожна дитина народжується з великим потенційним інтелектом, який перевищує інтелект Леонардо да Вінчі. Він підкреслює, що особистість, яка може використовувати набуті знання, є обдарованою. Проте, головна мета раннього розвитку дітей за методом Домана – не «вирощування геніїв», а допомогти дитині зорієнтуватися у житті і зосередитися на найважливіших для неї можливостях.

Показ карток має проходити у позитивній обстановці та бути емоційно прикрашеним. Відстань між дитиною та картою повинно бути 35 сантиметрів, при цьому важливим є швидкість їх показу. Так, перші заняття тривають 10-15 секунд і проводяться тричі на день, показуючи картку та називаючи її. Через десять днів потрібно замінювати старі картки на нові, а загальна кількість занять на кожну картку має становити близько 30. [12, с. 32].

Далі, навчання передбачає розширення знань дитини за допомогою фактів, які подаються на кожній картці. Дитині читають один факт з кожної категорії за одне заняття, не перевантажуючи інформацією, і повторюють це три рази на день [11, с. 212].

Цей метод також може бути використаний для вчити дітей читати, але з початку діти навчаються читати цілі слова, а не окремі букви, оскільки маленькі діти ще не розуміють будову слів і букви для них є абстрактними символами. Алфавіт в цьому методі є останнім етапом у навчанні читанню [12, с. 42].

«Картковий метод» навчання читанню та іншим навчальним навичкам вимагає використання великих карток з великими червоними літерами та зображеннями предметів. Дитина повинна дивитися на ці картки з певною відстанню і називати слова, які на них написані. Спочатку використовуються

прості та знайомі слова, такі як «мама», «тато», «кіт» тощо. Показ карток проводиться так само, як і на попередніх етапах навчання.

Цей метод також може бути використаний для вивчення інших мов, де використовуються аналогічні картки з англійськими словами та зображеннями. Головна мета на цьому етапі – розуміти іншу мову.

Глен Доман вважає, що діти можуть навчитися будь-якій інформації, що їм подається дорослими. Цей метод також може бути використаний для навчання математиці, де використовуються картки з великими червоними крапками для навчання рахунку та вивчення абстрактних чисел.

Отже, «картковий метод» є ефективним способом навчання, який дозволяє дітям здобути багато інформації за короткий період часу та не ставить жорстких обмежень на навчальний процес. Використовуючи цей метод, можна навчити дітей різним навичкам, включаючи читання, рахунок, вивчення мов тощо.

За методикою Домана дитину можна навчити читати в ранньому віці всього за п'ять простих кроків.

1. Перший етап: використання простих слів

Для першого етапу варто обирати прості слова. Використовувати іменники, котрі належать одній категорії (тварини, члени родини, їжа, кольори), а після цього можна поступово знайомити дитину із дієсловами. Відповідно методиці Глена Домана, картки зі словами варто показувати дитині таким чином:

- в перший день продемонструйте дитині п'ять слів, однієї категорії; повторюйте тричі на день;

- на другий день ще раз покажіть дитині картки із зображенням слів, попереднього дня та додайте до них п'ять нових слів що належать до іншої категорії;

- на третій день продемонструйте дитині вже знайомі їй десять карток зі словами, додавши до них ще п'ять слів, що належать до нової категорії;

–четвертого дня дитині потрібно показати п'ятнадцять вже знайомих карток зі словами та п'ять зображень з назвами слів, нової категорії;

– на п'ятий день покажіть дитині двадцять, знайомих йому зображень та п'ять слів з іншої категорії.

Гра «Нумо вгадай»

Мета: Розвивати уважність і запам'ятовування дітей раннього віку.

Матеріал: картки, мішечок.

Хід гри

Вихователь показує 5-7 карток із відомими дитині предметами, а потім дитина складає їх у мішечок. Витягуємо по одній і пропонуємо відгадати, що намальовано, ставлячи дитині запитання. «Це машина? Це дім?».

Гра «Розкажи та покажи»

Мета: закріпити назви іграшок та вміння розрізняти їх за властивостями (твердий, м'який). Розвивати мовленнєві навички, увагу.

Матеріал: картинки із зображенням різних іграшок.

Хід гри

Вихователь виставляє на дошці зображені на картинках предмети :кубик, пірамідка, зайчик, м'яч, а потім пропонує виконання завдання.

«Покажи м'яч». Після того як дитина показала певну іграшку, вихователь пропонує охарактеризувати, яка вона: м'яка чи тверда, маленька чи велика . І так далі.

Гра «Чарівний мішечок»

Мета: розвивати вміння малюків називати фрукти та їх колір.

Матеріал: «чарівний мішечок», картки з зображенням фруктів.

Хід гри

Вихователь пропонує малюкам по черзі витягати з «чарівного мішечка» картки з зображенням фруктів, назвати його та його колір.

Гра «Чиє дитинча?»

Мета: закріплювати назви тварин, заохочувати швидко та уважно шукати однакові картинки на двох картках, називати їх.

Матеріал: картки з зображенням дорослих тварин і їх дитинчат.

Хід гри

Чи знаєте ви, які у кого дитинчата?

Вихователь показує картку і називає дорослу тварину, а діти – показують картку і називають дитинчат цієї тварини.

Наприклад: собака (цуценята), кролик (кроленята), коза (козенята), курка (курчата), лисиця (лисенята), слон (слоненята).

Гра «Один-багато. Фрукти і овочі»

Мета: розширювати знання дітей про фрукти і овочі, розвивати навички розуміння категорій числа іменників.

Хід гри:

Розкладаємо перед дитиною картинки. Разом їх розглядаємо, уточнюючи: «На цій картинці один банан, а на цій їх багато, це банани і т.д.»

Потім називаємо ці іменники в однині та в множині, чітко промовляючи закінчення, а дитина показує відповідну картинку, називаючи її.

Методика Глена Домана передбачає поетапні заняття, кожен етап триває п'ять днів. Тільки-но перший тиждень навчання закінчиться, замініть одну категорію слів на нову.

Батьки повинні ставити перед собою важливу мету, намагатися не надокучити дитині заняттями. Не можна демонструвати більше двадцяти п'яти карток на тиждень. А втім, дитині не потрібно 25 карток одразу. Завжди слова ділять за категоріями та групами по 5 слів.

Заняття повинно тривати 15 - 30 хвилин, і лише кожен другий урок потрібно присвячувати одній картці із зображенням. Картки слід показувати досить швидко, і повторювати слова дитині не потрібно. Якщо ви намагаєтеся донести до дитини нову інформацію, то в жодному разі не робіть це примусово. Запорукою успіху навчального процесу є мотивація та ентузіазм.

Навчання за методикою Глена Домана схоже на веселу гру, яка обов'язково зацікавить дитину. Слова промовляйте голосно та чітко, разом з тим спостерігаючи реакцію дитини. Під час зміни категорій пропонуємо, кожного разу трохи перетасувати картки.

Також не потрібно підряд показувати картки зі словами, що починаються на одну й ту ж літеру.

2. Другий етап: формування слів у пари.

Цей етап навчання варто починати тоді, коли дитина вже зможе засвоїти 150 слів. Зараз ви можете перейти до формування зі слів пар, які утворюються шляхом приєднання іменника та прикметника. Не забувайте, що кольори також мають чергувати. Тобто, якщо ви вчите дитину кольорам, не варто більше застосовувати білі картки з їхніми назвами. Навпаки демонструйте дитині кольорові картки, де сама картка відповідає кольору, який на ній написаний.

Кожен тиждень потрібно знайомити дитину з двома наборами словесних пар (в наборі має бути не менше п'яти комбінацій). Чергуйте це завдання з повторенням окремих слів, які дитина засвоювала на першому етапі навчання.

«Продовж ряд»

Мета: стимулювати інтелектуальну та мовленнєву активність, підтримувати інтерес до розмови.

Матеріал: картки.

Хід роботи

Вихователь бере парні картки або картинки із декількох категорій предметів. Починаємо викладати ряд, задаючи послідовність. Наприклад, яблуко (фрукт), стілець (меблі), груша, шафа і т.д. Просимо дитину повторити.

«Склади матрешку»

Мета: формування граматичної сторони мовлення, вправляти дітей у вживанні ступенів порівняння прикметників (велика, менша, найменша, більша, найбільша).

Матеріал: матрешка розбірна (три ляльки).

Хід гри

Вихователь показує велику яскраву матрешку, читає вірш І. Неходи "Матрешка".

Потім вихователь відкриває матрешку, дістає ще одну, запитує у дітей:

- Дітки, скажіть, будь ласка, які ці матрешки.
- Одна більша, а друга менша.
- Щось торохтить, напевне, тут ще є матрешка.

Відкриває і дістає ще одну матрешку. Діти вправляються у називанні матрешок.

- Яку ти взяв матрешку?
- Найменшу, найбільшу, маленьку, велику...
- Які матрешки?
- Велика, менша, найменша.

Діти називають колір їх хусток, суконь.

«Хто видає такі звуки»

Мета: розвиток слухової уваги та здатності до звуконаслідування.

Обладнання: картинки різних предметів.

Хід гри

Вихователь показує дітям картинки, та пояснює що кожен з цих предметів уміє утворювати свій звук. Наприклад: молоток (тук-тук-тук); потяг (чух-чух-чух), дощ (кап-кап-кап), годинник (тік-так,тік-так) барабан (бум-бум-бум).

Після цього вихователь запитує, хто так вміє? Дає дітям картинки і кожен повторює звук свого предмета.

«Птахи»

Мета: Поповнювати дієслівний словник по темі, розвивати пам'ять і мову дітей. *Обладнання:* картки диких і домашніх птахів, іграшка ведмедик. *Слова для збагачення словника дієслів:* горобець – цвірінькає, ворона – каркає, качка – крякає, зозуля – кує, півень – кукурає.

Хід гри

Вихователь: «Дітки, до нас прийшов в гості ведмедик, йому сорока в лісі сказала, що наші дітки не знають якими голосами птиці розмовляють.

Дітки, а ми знаємо як розмовляють пташки? Діти: «так».

Вихователь: « Зараз я вам роздам картинки з птахами, а Ведмедик до вас підійде і ви кожен по черзі скажете йому, як розмовляє ваш птах.

«Допоможи дитинчатам знайти свою матір»

Мета: Накопичення словникового запасу по темі «Домашні тварини». *Засвоєння називної відмінкової форми іменників.*

Обладнання: Картинки із зображенням домашніх тварин та їхніх малюків.

Хід гри

Вихователь: Маленькі домашні улюбленці гуляли по галявині і заблукали. Малюки злякалися і почали кликати своїх мам.

– Муу, – буркнули телята.

– Муу, – сказала їм мати.

Вихователь : – *Хто мати телят?*

Діти: Корова.

– *Го-го, – заіржали лоша́та.*

– *«Го-го», – сказала їм мама.*

– *Хто мати лоша́т? (Коби́ла).*

Надалі можна грати з дітьми в «звіряток». Одна частина дітей – дитинчата, інша – їх мати.

– *Хто кого має?*

«Один - багато»

Мета: продовжувати формування у дітей навичок утворення форм множини іменників у називному і родовому відмінках.

Обладнання: картки із зображеннями різних предметів.

Хід гри

Вихователь демонструє дітям картки із зображенням предметів, а діти по черзі називають цей предмет у множині.

Наприклад:

- м'яч - м'ячі - багато м'ячів
- м'ячик - м'ячики - багато м'ячиків
- лялька - ляльки - багато ляльок
- кубик - кубики - багато кубиків
- мишко - ведмедики - багато ведмедиків
- машина - машини - багато машин
- собачка - собачки - багато собачок
- піраміда - піраміди - багато пірамід
- пірамідка - пірамідки - багато пірамідок

«Овочі»

Мета: розширювати словник дошкільників іменниками множини на тему «Овочі».

Завдання: допомога товаришеві співвіднести картки один - багато. Знайти картку за назвою (один овоч, підібрати пару до цієї картки, пару з великою кількістю цих овочів.

Обладнання: лялька Катя, картки.

Хід гри

Вихователь показує ляльку Катю, та каже : «Маші подарували гру «Один овоч – багато овочів», їй потрібно допомогти знайти картки з таким самим зображенням овочів.

Наприклад: одна цибуля – багато цибулі, одна морквина – багато моркви.

Третій етап: короткі фрази

На третьому етапі навчання вам потрібно підготувати картки з літерами, заввишки п'ять сантиметрів. На картці треба написати фрази, які складаються з іменника та дієслова. Наприклад: «Тато їде» або «Бабуся спить».

З такими фразами можна створити книжку на 10 сторінок, поєднавши картки із зображеннями та читати її дитині 2-3 рази на день.

«Люблю – не люблю»

Розкладіть перед собою кілька наборів картинками вгору. Запропонуйте малюку вибирати зображення і скласти такий текст: «Я люблю ... і я не люблю ...», Наприклад, «Я люблю морозиво і не люблю черв'яків». Психологи кажуть, що такі вправи підвищують самооцінку дитини.

«Скажи який»

Мета: активізувати словник прикметників.

Завдання: розвивати шанобливе ставлення.

Обладнання: коробка–посилка, фішки, картки іграшок з пластмаси, гуми, плюшу, металу, глини, скла, паперу, картону, шкіри.

Ігрові правила: треба дістати картку із зображенням іграшки, визначити з чого зроблена іграшка, сказати наприклад: «Кубик зроблений з пластмаси, отже, іграшка пластмасова».

Хід гри

Вихователь: «Нам надіслали посилку з іграшкового магазину. Подивіться, що там лежить? Скажіть, як називається ця іграшка? Якщо іграшка зроблена зі скла, вона яка? - ... (скляна).

Слова для активізації словника:

З пластмаси - ... (пластмасова);

З гуми - ... (гумова);

З металу - ... (металева);

З глини - ... (глиняна);

З картону - ... (картонна);

«Овочі»

Мета: закріпити словниковий запас дітей іменниками множини на тему «Овочі».

Завдання : допомога товаришеві співвіднести картинки один - багато.

Правила: знайти картинку за назвою (один овоч, підібрати пару до цієї картинки, пару з великою кількістю (багато) зображення цих овочів, назвати зображення.

Обладнання: лялька Катя, картинки з зображенням овочів.

Хід гри

Вихователь показує ляльку Катю, каже: «Каті подарували гру «Один овоч – багато овочів», їй треба знайти картинки з однаковим зображенням овочів. Наприклад: одна картоплина – багато картоплі.

«У кого який звір»

Мета: формувати вміння дітей описувати тварин разом із вихователем чи іншою дитиною; розвиток зв'язного мовлення дітей.

Обладнання: картинки тварин, схожі зовні, що відрізняються незначною кількістю ознак.

Зміст: Вихователь та дитина описують різних звірят.

Хід гри

Вихователь: У мене каченя. Каченя жовте. У каченяти великі червоні лапи.

Дитина називає свою тваринку: А в мене курча. І курча жовте. А в курчати лапки маленькі.

«Розкажи, який?»

Мета: Збагачувати активний словник дитини. Розвивати зв'язне мовлення. Закріпити вміння узгоджувати слова-предмети зі словами - ознаками.

Обладнання: картки з зображенням різних предметів, які знайомі дитині.

Хід гри

Вихователь демонструє дитині картку з якимось предметом, і вона повинна описати той предмет.

Наприклад: кавун – великий, солодкий, сочний; велосипед – сучасний, швидкий, червоний.

Якщо дитина самостійно не може описати предмет, то їй необхідно допомогти. Перший раз вихователь самостійно описує предмет.

Кошик ведмедика

Мета: продовжувати вчити дітей узгоджувати прикметники з іменниками в роді, числі й відмінку.

Матеріал: кошик, ведмедик з іграшками (червоний автобус, червона машина, червоне яблуко, синя ручка, синя квіточка, синє вікно, зелений трактор, зелена ялинка, жовте кільце).

Хід гри

Вихователь : - Дітки, сьогодні до нас на гостини прийшов ведмедик із лісу. І він приніс вам великий кошик з подарунками. Зараз подивимося, що вам приніс ведмедик.

Вихователь по черзі викликає дітей, вони дістають із кошика іграшки, називають їх. Це червоний гриб, ведмедик у лісі зірвав.

«Опиши тваринку»

Мета: Закріплювати вміння керувати фразою, поступово вправи можна ускладнювати, додаючи нові ознаки предметів і розширюючи їх.

Обладнання: картки із зображенням тварин.

Хід гри

Вихователь перед дитиною ставить кілька карток тварин і просить описати їх.

Вовк – це тварина, що живе в лісі. У вовка сіра шерсть і довгий хвіст. Вона їсть інших дрібних тварин.

Білка – це невелика тварина, яка стрибає по деревах. Вона любить горішки. У білки гострі вушка і довгий пухнастий хвостик.

4. Четвертий етап: речення за картками

На четвертому етапі навчання треба підготувати картки з реченнями. Літери мають бути заввишки 2,5 сантиметри, написані чорним кольором. Так як цей етап є складнішим, то й речення потрібно зробити розширеними. Наприклад: «Мій тато працює за комп'ютером».

В такому випадку ви теж можете виготовити невелику книжку з усіма реченнями. Але, використовуйте в ній складніші речення, ніж на попередньому етапі навчання.

«Ланцюжок пропозицій»

Мета: розвивати зв'язне мовлення, уточнювати та активізувати словник дітей, сприяти виправленню мовленнєвих помилок.

Обладнання: Картки з реченнями.

Хід гри

Вихователь пропонує речення-пропозицію, діти по черзі повторюють його, додаючи одне слово:

1. Я в магазині куплю печиво.

Я в магазині куплю печиво і цукерки.

Я в магазині куплю печиво, цукерки і сік.

2. Я одягаю шапку.

Я одягаю шапку, куртку, шарф.

«Доповни речення»

Мета: вчити вимовляти короткі речення, систематизувати та поглиблювати знання;

Обладнання: картки з пропусками у реченні.

Хід гри

Вихователь показує дітям картку з реченням, і пропонує дітям доповнити речення по черзі.

Наприклад: Першокласник Вася любить читати казки, а Маша...

Уранці Соня відвідує спортивний гурток, а після школи...

У нашому садку ростуть яблука, а в сусіда Іванки...

«Закінчи речення»

Мета: за допомогою гри, розвивати знання дитини про те, що мовлення складається із речень, речення із слів. Розвиток зорового, слухового сприймання, пам'яті та уваги.

Обладнання: Картки

Хід гри

Вихователь пропонує дітям закінчити речення за опорними картками.

Набігла .. (мал. . хмаринки). Заховалось... (мал.. сонця). Подув(мал. дерева, яке гнеться під дією вітру). Потемнів (мал. лісу). Пішов ... (мал.. дошу).

Потім діти відновлюють весь текст за опорними картинками.

5. П'ятий етап: історії, що збагачують словниковий запас дитини

Цікаві історії не лише розширюють та збагачують словниковий запас дитини, але й заохочують її регулярно застосовувати нові слова.

Після проходження 4 етапів настав час почати знайомити дитину із книгами. На п'ятому етапі навчання дитина повинна уже розуміти невеличкі історії, обсягом приблизно 50-100 слів. Радимо читати дитині раннього дошкільного віку, невеликі історії 2-3 рази на день. Читати потрібно повільно та чітко, з гарною інтонацією.

Для дітей раннього віку, які лише вчаться читати, краще обирати книги, що мають не більше одного речення на сторінці, в яких текст чітко відокремлений від ілюстрацій. Історії повинні відповідати інтересам дитини, а також давати їй можливість познайомитися з новими словами.

«Білка і добра людина»

«Ішла собі лісом Добра Людина. Дивилася на трави й квіти ласкавими очима. Підійшла Добра Людина до високої сосни. Побачила білочку. Білка стрибала по гілках, а за нею гнався якийсь рудий звірок. Добра Людина впізнала куницю. Це лютий білочкин ворог. Як ось куниця наздожене білку й розірве своїми пазурами. З жалем і болем у серці глянула Добра Людина на бідолашну. Побачила білочка очі Доброї Людини, плигнула й сіла їй на плече. А зла куниця втекла в темний ліс. Погладила Добра Людина білочку та сказала: – Стрибай собі до свого дупла. Глянула білочка вдячно Добрій Людині у вічі й пострибала додому» [38].

«Петрик, собака і кошеня»

«Маленький хлопчик Петрик ішов стежкою в саду. Бачить, біжить назустріч кудлатий собака. Петрик злякався, хотів тікати. Та раптом до його ніг притулилось маленьке кошеня. Кошеня втекло від собаки й просило Петрика: захисти мене, хлопчику, від цього страшного звіра. Стоїть Петрик, дивиться на кошеня, а воно жалібно нявчить. Петрикові стало шкода кошеняти. Він узяв його на руки і хоробро пішов собаці назустріч. Пес зупинився, злякано глянув на Петрика і сховався у кущах» [38].

«Пихатий півень»

«Ходить півень по подвір'ю. Побачив райдугу барвисту на небі. Побачив і сміється: – У мене хвіст такий само барвистий – кращий, ніж райдуга. Та ось пішов дощ. Замочив пихатому півневі хвоста. Звис хвіст до самої землі. Соромно стало півневі. Втік півень на сідало й більше ніколи не хвалився» [38].

«А я почепив шпаківню в лісі»

«Першокласники готувалися зустрічати птахів. Домовилися, щоб кожен зробив шпаківню й почепив її на дереві біля школи. Минув тиждень. Щодня діти приносили дерев'яні хатки й чіпляли на дерева. Навколо школи лунав веселий щебет. То вчителька вивела дітей на подвір'я. Вони дивилися на свої шпаківні й раділи: там поселилися птахи. – А де ж твоя шпаківня? – питає учителька Гриця, що стоїть збоку. – Я почепив шпаківню в лісі... – відповідає Гриць. Здивована вчителька помовчала, а тоді й питає: – Навіщо ж ти відніс шпаківню до лісу? – А шпаки й там хочуть жити, – каже Гриць. – Ой, як багато там шпаків!..» [38].

«Чому мама так хвалить»

«Пішла мама на роботу, а вдома залишилась шестирічна дівчинка Люда. Вона ще не ходить до школи. Мама сказала Люді, щоб вона курей нагодувала й квіти полила. Люда нагодувала курей і полила квіти, потім думає: «Зварю борщу. Мама прийде з роботи втомлена. Хай відпочине». Зварила Люда борщу, попробувала. Борщ несмачний... Оце буде мама сваритися, що вона несмачного борщу наварила. Прийшла мама з роботи. Здивувалась, що Люда зварила страву. Насипала борщу, їсть і хвалить: – Ой смачного ж ти борщу зварила, дочко. Люді ніяково слухати ці слова. Адже вона пробувала борщ – він несмачний. Думає Люда: «Чому ж мама так хвалить?»» [38].

Отже, використання методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку ефективний тим, що ця методика дозволяє дітям отримувати багато різної інформації вкрай швидко, не обмежуючи їх у навчальному процесі. За допомогою цієї методики діти можуть навчатися різним поняттям, рахунку, математичним задачам, а також вивчати різні мови та грати на музичних інструментах.

2.3. Експериментальне дослідження

В основу наукової роботи було покладено гіпотезу, що збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана активізує навчально-мовленнєву діяльність дітей, сприяє розвитку зв'язного мовлення та збільшенню їх мовленнєвих досягнень у ранньому віці.

З метою перевірки результативності застосування методики Глена Домана, що сприяє збагаченню словникового запасу дітей раннього віку нами було проведено експериментальне дослідження.

Експеримент проходив на базі ЗДО № 7 міста Херсона, Херсонської міської ради на заняттях з дітьми.

В ході педагогічного експерименту проводилася робота в два етапи: перший етап був спрямований на діагностику (констатувальний), а другий – на формування результатів (формувальний).

На першому етапі завданням ми визначали рівень знань дітей з теми дослідження. Для цього дітей поділили на дві групи: експериментальну (ЕК) і контрольну (КГ). Експериментальна група складалася з 15 дітей, а контрольна – з 16. Успішність учасників обох груп в дослідженні була практично ідентична.

Перший етап дослідження характеризувався пропозицією учасникам обох груп спеціально підготовлених однакових за рівнем складності вправ та завдань.

На другому етапі дослідження було включено аналіз критеріїв, за якими можна оцінити ефективність методики Глена Домана у розширенні словникового запасу дітей раннього віку. Ці критерії включали:

- здатність дітей ефективно вивчати прості слова;
- робота над формуванням слів у пари, що сприяє розвитку лексичних навичок;
- здатність дітей вибирати історії, які сприяють розширенню словникового запасу дитини.

З урахуванням зазначених критеріїв було визначено рівні знань дітей раннього віку: високий, середній та низький. Оцінки для кожної групи визначалися за допомогою середнього арифметичного, що дозволяло отримати середній рівень знань для кожної групи дітей.

Отже, результати експерименту діагностичного етапу показали, що обидві групи дітей мають доволі сформований рівень знань, проте в деяких дітей присутній не зовсім достатній рівень знань, що свідчить про наявність прогалин при збагаченні словникового запасу.

Таблиця 2.1 – Результати констатувального етапу

Критерії умінь	Рівень сформованих умінь					
	Високий (%)		Середній (%)		Низький (%)	
	ЕК	КГ	ЕК	КГ	ЕК	КГ
Вміння засвоювати прості слова	35	30	55	59	10	11
Робота над формуванням слів у пари	46	42	34	39	20	19
Вміння добирати історії, що збагачують словниковий запас дитини	36	32	58	54	6	14

Про низький рівень показників вказує недостатньо продуктивна підготовка дітей раннього віку до збагачення словникового запасу.

За результатами констатувального етапу дослідження були виявлені невеликі відмінності в показниках між експериментальною та контрольною групами, що свідчило про загальний низький рівень сформованості експериментальних груп умінь. Такі результати виникли внаслідок недостатньої підготовки дітей раннього віку щодо збагачення словникового запасу. Це вимагало вибору відповідних завдань та вправ, спрямованих на

поліпшення цих навичок. Таким чином, на підставі цих результатів було розроблено формуючий етап експерименту, спрямований на збагачення словникового запасу дітей.

На формувальному етапі експерименту контрольна група продовжувала виконувати вправи, не використовуючи методику Глена Домана, а в експериментальній групі педагог проводив заняття з використанням методики Глена Домана. Після чого було проведено повторну перевірку специфіки збагачення словникового запасу за визначеними критеріями.

Формувальний етап педагогічного дослідження підтвердив позитивні результати, свідчаючи про ефективність систематичної та цілеспрямованої роботи щодо збагачення словникового запасу дітей раннього віку за допомогою методики Глена Домана. Завдяки цій методиці вдалося поліпшити рівень лексичних навичок у дітей.

Таблиця 2.2 – Результати формувального етапу

Критерії умінь	Рівень сформованих умінь					
	Високий (%)		Середній (%)		Низький (%)	
	ЕК	КГ	ЕК	КГ	ЕК	КГ
Вміння засвоювати прості слова	39	36	52	54	9	10
Робота над формуванням слів у пари	51	48	37	22	12	14
Вміння добирати історії, що збагачують словниковий запас дитини	40	38	50	51	10	11

На заключному етапі експериментальної роботи проводився порівняльний аналіз отриманих даних в експериментальній групі порівняно з контрольною, щодо рівня сформованості обраних навичок. Цей аналіз дозволив підтвердити позитивний вплив методики Глена Домана на розвиток словникового запасу у дітей раннього віку порівняно з тими, які не використовували цю методику.

Таблиця 2.3 – Порівняльний аналіз рівня засвоєних умінь в експериментальній та контрольній групах

Рівні сформованих умінь	Групи (%)
-------------------------	-----------

	ЕК	КГ
Високий	58,4	50,7
Середній	29,0	24,6
Низький	9,6	12,2

Порівняльний аналіз свідчить про те, що високий рівень сформованих умінь для дітей раннього віку експериментальної групи зріс на 7,7%, ніж у контрольній; середній – на 5,6%, а низький понизився на 3,6 %.

Отже, за результатами проведеного нами дослідження, ми підтвердили гіпотезу стосовно того, що збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана активізує навчально-мовленнєву діяльність дітей, сприяє розвитку зв'язного мовлення та підвищенню їх мовленнєвих досягнень у ранньому віці.

ВИСНОВКИ

Таким чином, дослідивши та проаналізувавши особливості збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана, ми дійшли наступних висновків:

1. Охарактеризувавши лексикологію як розділ лінгвістики, можемо сказати, що лексикологія вивчає словниковий склад мови та її слова, розкриваючи їх семантику та роль у комунікації. Вона розглядає слова як фундаментальні одиниці мови, які не лише називають об'єкти і явища, але також виражають почуття, думки та емоції. Лексикологія вивчає багатозначність слів та їх переносні значення, що допомагає розуміти, яка багатогранна наша мова, та як вона адаптується до різних контекстів. Цей розділ лінгвістики грає важливу роль у розвитку мовлення та розумінні мовного спілкування.

2. Розглянувши значення методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку, ми дійшли висновку, що вона має значний потенціал для збагачення словникового запасу дітей раннього віку. Вона сприяє розвитку словникових навичок та візуального сприймання

інформації, допомагаючи дітям навчатися новим словам та асоціювати їх з предметами.

Однак важливо враховувати індивідуальні потреби та розвиток кожної дитини, а також не обмежувати навчання виключно механічним запам'ятовуванням, а розвивати їх здатність розуміти та використовувати слова в реальних ситуаціях спілкування. Методика Домана може бути корисним інструментом в системі виховання, але важливо враховувати баланс між академічним навчанням та розвитком загальних навичок та креативності дитини.

3. Аналіз літератури щодо розвитку словникового запасу дітей в онтогенезі показав:

- розвиток словникового запасу пов'язаний з розвитком психічних процесів, всіх компонентів промови, і навіть із розвитком уявлень дитини про світ;

- основними чинниками розвитку словникового запасу дитини є предметна діяльність дитини та спілкування дитини з дорослими;

- розвиток словникового запасу дітей у онтогенезі проходить декілька стадій від появи лепетних слів до понятійного оволодіння словом.

4. З'ясувавши особливості використання методики Глена Домана під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку, ми дійшли висновку, що використання цієї методики під час збагачення словникового запасу дітей раннього віку ефективний тим, що ця методика дозволяє дітям отримувати багато різної інформації вкрай швидко, не обмежуючи їх у навчальному процесі. За допомогою цієї методики діти можуть навчатися різним поняттям, рахунку, математичним задачам, а також вивчати різні мови та грати на музичних інструментах.

5. За результатами проведеного нами дослідження, ми підтвердили гіпотезу стосовно того, що збагачення словникового запасу дітей раннього віку за методикою Глена Домана активізує навчально-мовленнєву діяльність

діяльність дітей, сприяє розвитку зв'язного мовлення та підвищенню їх мовленнєвих досягнень у ранньому віці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аніщенко О.В. Глен Доман про ранній розвиток людського потенціалу. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2010. С. 209–215.
2. Аніщук А. М. Дошкільна лінгводидактика: навчальний посібник. 2-ге вид., доп. і переробл. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. 317 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М.Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: Богущ А. М., Беленька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., Долинна О. П., Ільченко Т. С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Низковська О. В., Панасюк Т. В., Піроженко Т. О., Поніманська Т. І., Сідельнікова О. Д., Шевчук А. С., Якименко Л. Ю. Київ: Видавництво МОН, 2012. 26 с.
4. Башкова О. Як виростити вундеркінда. Київ: ТОВ «Інтерконтиненталь Україна» 2020. 60 с.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
6. Бенера В.Є., Маліновська Н.В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: Навчально-методичний посібник за кредитно-модульною

системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта». Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.

7. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харкв: Вид-во «Ранок», 2013. 192 с.

8. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.

9. Богуш А.М., Котик Г.М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2008. 250 с.

10. Вимоги оновленого Базового компонента дошкільної освіти. У фокусі «Мовлення дитини». URL: <https://ladonky.rv.ua/vymogy-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osvity-u-fokusi-movlennya-dytyny>

11. Гербова В.В. Заняття з розвитку мовлення в середній групі. *Дошкільне виховання*. 2000. № 3. С. 162-173.

12. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2009. 160 с.

13. Горопаха Н.М. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 432с.

14. Горшкова Е. Навчайте дітей спілкуватися. *Дошкільне виховання*. 2000. № 12. С. 146-147.

15. Демчик М. Планування нетрадиційних занять. *Палітра педагога*. 2000. №4. с. 166–168.

16. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Авторський колектив Г.В. Бєленька, О.Л.Богініч, Н.І.Богданець-Білоskalенко та інші. 3 видання, доопрацьоване та доповнене. Київ: КМІУВ ім. Б.Грінченка, 2016. 304 с.

17. Дичківська І.М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах. Вісник Луганського національного

університету імені Тараса Шевченка. *Педагогічні науки*. 2012. №33(1). С. 110–117.

18. Дядечко Т. Мандруємо екологічною стежиною. *Дошкільне виховання*. № 5. 2002. С.26–29.

19. Картки Глена Домана у чому секрет? URL: <https://shop.talantbooks.com.ua/kartki-glena-domana-u-chomu-sekret>

20. Керделлан К., Грезийон Г. Дети процессора: как Интернет и видеоигры формируют завтрашних взрослых. Пер. с фр. А. Лушанова. Харьков: У-Фактория, 2006. 272 с.

21. Козлова С. А., Куликова Т. А. Дошкільна педагогіка. Харків.: Академія, 2000. 158с.

22. Крилова Н. М. Вплив бесіди на розумовий і мовленнєвий розвиток дітей. Хрестоматія по теорії й методиці розвитку мови дітей дошкільного віку / Упоряд. М. М. Алексєєва. М.: Академія, 1999. 246 с..

23. Криськів М. Культура мовлення як умова успішного спілкування. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 9. С. 186–191.

24. Крутій К.Л. Формування граматичної правильності мовлення в дітей дошкільного віку: Монографія. Запоріжжя, ЛПКС, 2004. 187 с.

25. Лисенко Н. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників. *Дитячий садок*. 2004. № 25. С.10–14.

26. Луценко І. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватись: Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками. Київ: Світич, 2008. 92 с.

27. Ляміна Г. М. Особливості розвитку мови дітей дошкільного віку. Хрестоматія по теорії й методиці розвитку мови дітей дошкільного віку / Упоряд. М. М. Алексєєва. Харків.: Академія, 1999. С.49–52.

28. Малятко: Програма виховання дітей дошкільного віку / Науковий керівник З. П. Плохій. 2-ге вид., доопр. і допов. Київ: Педагогічна думка, 1999. 286 с.

29. Методика раннього розвитку Глена Домана. От 0 до 4 лет / сост. Е. А. Страубе. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=242394>

30. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» /Науковий керівник проекту: О. В. Огнев'юк; наук. ред. Н.В. Кудикіна, В. У. Кузьменко; авт. кол.: Е.В. Белкіна, Н. І. Богданець-Білоskalенко, О. Л. Богініч, З. Н. Борисова, М. С. Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук. мол. т спорту України, Головн. упр. осв. і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. 3-є вид. доопр. та доп. Київ, 2012. 24 .

31. Мироненко О.В. Творча особистість як цілісна людська індивідуальність в умовах компетентнісної освіти. *Педагогіка вищої та середньої школи*: [наук. ред. Бакум З.П.]. Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ», 2016. Випуск 47. С. 251–255.

32. Мироненко О.В. Формування мовної особистості майбутнього вчителя початкової школи шляхом реалізації норм літературної мови. *Stav, problemy a perspektivy pedagogickeho studia a socialnej prace: zbornik prispevkov z medzinarodnej vedeckej konferencie*. Slovak Republic, Sladkovicovo: Vysoka škola Danubius. 2016. 28-29 oktobra. С. 56–58.

33. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти: Навчально-методичний посібник/ Укладач А.М. Богущ.Одеса: Ярослав, 2004. 74 с.

34. Низковська О. Вчити мови та розмови. *Дошкільне виховання*. 2000. № 7. 88–93 с.

35. Новоторцева Н.В. Розвиток мовлення дітей. Ярославль: Грінго, 1995. 20 с.

36. Новоторцева Н. Конспекты комплексных занятий с детьми младшего дошкольного возраста (3-4 года). СПб.: Паритет, 2008. 128 с.

37. Піроженко Т. Мовленнєве зростання дошкільника. Київ: Грайлик, 1999. 243 с.

38. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ: Академвидав, 2004. 456 с.

39. Прокопова О. П. Мовленнєво-комунікативна компетентність як одна із складових професійного становлення фахівця. *Збірник наукових праць КПНУ ім. І. Огієнка*. Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 20. С. 54-57.
40. Радіна К.К. Метод бесіди у виховній та освітній роботі з дітьми старшої групи дитячого садка // *Хрестоматія по теорії й методиці розвитку мови дітей дошкільного віку* / Упоряд. М. М. Алексєєва. Харків: Академія, 1999. С. 98-100.
41. Самохвалова А.Г. Коммуникативные трудности ребенка: проблемы, диагностика, коррекция. Харьков: Речь, 2011. 432 с.
42. Словник-довідник з української лінгводидактики / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
43. Соболевська О. Культура мовлення та мовленнєвий етикет в професійній діяльності вихователя. Львів: «Малий видавничий центр», 2016. 77 с.
44. Сохін Ф. Основні завдання з розвитку мовлення. Київ: Слово, 2005. 720 с.
45. Семенюк Р. Сучасні вимоги до підготовки та проведення занять із мовленнєвого спілкування з дітьми раннього та дошкільного віку. *Палітра педагога*. 2009. №5, С. 15–16.
46. Сухар В. Розвиток мовлення. Конспекти комплексних занять. Старша група. Харків: Ранок, 2010. 208 с.
47. Товкач І.Є. Формування мовленнєвої компетентності старшого дошкільника на заняттях. Стандарти дошкільної освіти: Збірник наукових робіт учасників всеукраїнської науково-практичної конференції: (11 квітня 2014 р., м. Київ) / редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, В.І. Юрченко, Г.В. Беленька. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2014. С. 308–314.
48. Ушакова О. С. Розвиток мови дошкільника. Харків: Видавництво інституту психотерапії. 2001. 103с.
49. Фесюкова Л.Б., Григор'єва О.О. Пори року. Комплексні заняття. - Харків: Веста: ТОВ Видавництво «Ранок», 2007. 208с .

50. The Institutes for the Achievement of Human Potential. URL:
<http://www.iahp.org>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Засвоєння лексики є важливим етапом у розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Під час роботи над словом діти не тільки засвоюють його лексичне та граматичне значення, а й вчаться складати словосполучення, речення, а потім і зв'язний текст.

Щоб забезпечити ефективне засвоєння лексики, можна застосовувати різноманітні методики, наприклад, формування позитивної мотивації до засвоєння нових слів, комплексне збагачення лексикону дітей у різних видах мовленнєвої діяльності (навчально-мовленнєвої, художньо-мовленнєвої тощо), а також співпраця ЗДО з родинами.

Також для збагачення словникового запасу використовуються різноманітні ігри та вправи:

1. «Я знаю три... назви тварин або імен...»

Мета: розширення словникового запасу дітей за рахунок вживання узагальнюючих слів, розвиток швидкості реакції, спритності.

Обладнання: М'яч

Хід гри.

Дитина, підкидаючи або б'ючи м'ячем об підлогу, вимовляє: «я знаю три імені хлопчиків: Саша, Андрій, Володя».

Можна використовувати такі види рухів: кидання м'яча об підлогу однією або двома руками і ловля двома руками.

2. «ОДИН - БАГАТО»

(утворення форм множини іменників у називному і родовому відмінках):

- м'яч - м'ячі - багато м'ячів
- м'ячик - м'ячики - багато м'ячиків
- лялька - ляльки - багато ляльок
- кубик - кубики - багато кубиків
- мишко - ведмедики - багато ведмедиків
- машина - машини - багато машин

- собачка - собачки - багато собачок
- піраміда - піраміди - багато пірамід
- пірамідка - пірамідки - багато пірамідок
- матрешка - матрешки - багато матрешок
- неваляшка - неваляшки - багато неваляшек
- робот - роботи - багато роботів
- літаків - літаки - багато літаків

3. ЩО РОБИТЬ - ЩО РОБЛЯТЬ»

(узгодження іменника з дієсловом)

- машинка стоїть - машинки стоять
- машина їде - машини їдуть
- лялька спить - ляльки сплять
- лялька танцює - ляльки танцюють
- собачка гавкає - собачки гавкають
- зайчик співає - співають зайчики
- м'яч лежить - лежать м'ячі
- мишко плаче - ведмедики плачуть
- летить літачок - літачки летячи

4. «ДОСКАЖИ СЛІВЦЕ»

(закінчити речення словом «іграшки» в потрібній формі):

- У коробці лежать що? ... (іграшки).
- В магазині багато чого? ... (іграшок).
- Петя радий чому? ... (іграшок).
- Мама купила що? ... (іграшки).
- На столі коробка з чим? ... (з іграшками).
- Таня мріє про що? ... (про іграшки).

5. «ВЕЛИКИЙ - МАЛЕНЬКИЙ»

Великий м'яч, а маленький ... м'ячик.

Великий літак, а маленький ... літачок.

Великий корабель, а маленький ... кораблик.

Великий солдат, а маленький ... солдатик.
 Великий ведмедик, а маленький ... мишко.
 Великий слон, а маленький ... слоник.
 Велика піраміда, а маленька ... пірамідка.
 Велика неваляшка, а маленька ... неваляшечка.
 Велика машина, а маленька ... машинка.
 Велика кінь, а маленька ... конячка.
 Велика лялька, а маленька ... лялечка.
 Велика рука, а маленька ... ручка, рученька.
 Велика голова, а маленька ... голівка, голівонька.
 Велика нога, а маленька ... ніжка, ноженька.
 Велике обличчя, а маленьке ... личко.
 Велика щека, а маленька ... щічка.
 Великі брови, а маленькі ... бровки.
 Велика лапа, а маленька ... лапка, лапочка.
 Великий хвіст, а маленький ... хвостик.
 Великі вуха, а маленькі ... вушка.

6. «З ЧОГО?»

Паперовий літачок з чого? (з паперу)
 Картонний будиночок з чого? (з картону)
 Залізний робот з чого? (із заліза)
 Дерев'яна конячка з чого? (з дерева)
 Плюшевий ведмедик з чого? (із плюшу)
 Хутряна собачка з чого? (із хутра)
 Пластмасовий кораблик з чого? (з пластмаси)
 Гумова жаба з чого? (з гуми).

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Дрига Катерина Сергіївна, учасниця освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
 - надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
 - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

- відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
- запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
- не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
- не підроблювати документи;
- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки ;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

14.11.2024

(дата)

(підпис)

Катерина Дрига

(ім'я, прізвище)